

Kara za stworzenie człowieka

Bibliografia:

- Źródło: Jan Parandowski, *Prometeusz*, [w:] Jan Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Londyn 1992, s. 44–47.

Kara za stworzenie człowieka

Prometeusz stwarza człowieka przy współudziale Ateny

Źródło: Jean-Simon Berthélemy, Jean-Baptiste Mauzaisse, 1802, Muzeum w Luwrze, domena publiczna.

Polecenie 1

Przypomnij sobie opis stworzenia człowieka ze Starego Testamentu. Jakie zadanie dostał człowiek, kiedy został stworzony? W jakim miejscu umieścił go Bóg?

Ćwiczenie 1

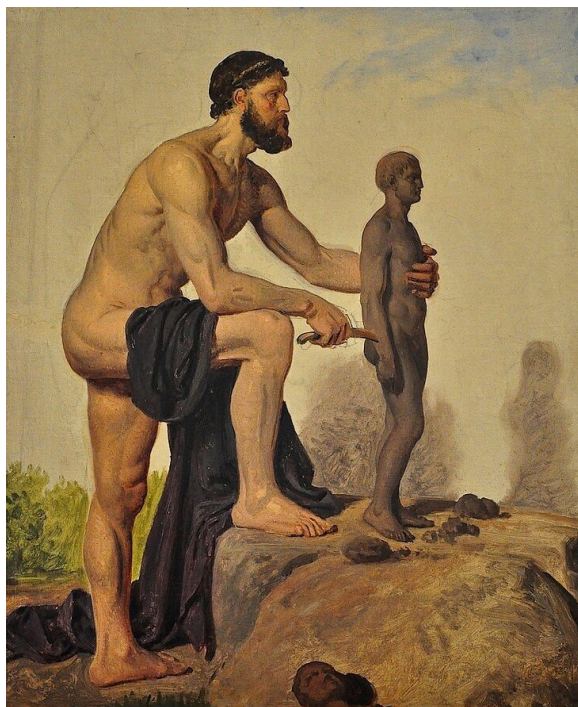
Opisz scenę biblijnego stworzenia człowieka.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się freskowi przedstawiającemu moment stworzenia człowieka przez greckiego tytana, Prometeusza. Czy dostrzegasz jakieś podobieństwa do biblijnej historii? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 3

Opisz nastrój tego dzieła.

Prometeusz

Źródło: Constantin Hansen, *Prometheus*, domena publiczna.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj mit o Prometeuszu. Opisz, jak Zeus ukarał ludzi.

” Jan Parandowski

Prometeusz

Inne podania głosiły, że człowiek jest tworem jednego z tytanów – Prometeusza, który ulepił go z gliny pomieszanej ze łzami. Duszę zaś dał mu z ognia niebieskiego, którego parę iskier ukradł z [rydwanu słońca](#). [...]

Człowiek Prometeusza był słaby i nagi. Palce miał zakończone zbyt kruchymi paznokciami, by mu były obroną przed pazurami dzikich zwierząt. Jedynie jego postać, niepodobna do otaczających stworzeń, była widocznym obrazem bogów. Brakowało mu tylko ich siły. Niby mdłe zjawy senne bładzili ludzie, bezradni wobec potęg przyrody, której nie rozumieli. Wszystkie ich czyny były nieświadome i bezładne. Widząc to, Prometeusz ponownie zakradł się do wielkiego [spichlerza](#) ognia niebieskiego i przyniósł na ziemię pierwsze [zarzewie](#). W siedzibach ludzkich zapłonęły jasne ogniska, ogrzewając mieszkańców i płosząc drapieżne bestie. Mądry tytan uczył ludzi umiejętnego używania ognia, sztuk i rzemiosł.

Nie podobało się to Dzeusowi. Mając w pamięci niedawną walkę z gigantami, obawiał się wszystkiego, co pochodzi z ziemi. Kazał [tedy](#) Hefajstosowi, z bogów najbieglejszemu we wszystkich [kunsztach](#), stworzyć kobietę cudnej urody, na wzór bogiń

nieśmiertelnych. Gdy [misterne](#) to dzieło już było gotowe, Atena nauczyła pierwszą niewiastę pięknych robót kobiecych; Afrodyta otoczyła jej oblicze wdziękiem i w oczy wlała urok uwodzicielski; Hermes dał jej skryty i [pochlebczy](#) charakter wraz z darem kuszącej wymowy; w końcu ubrano ją w złoto i uwieńczyono kwiatami. I nazwano ją [Pandorą](#), albowiem była ona darem dla ludzi od wszystkich bogów i każdy z bogów obdarzył ją jakąś szczególną właściwością. W [posagu](#) otrzymała glinianą beczkę szczelnie zamkniętą, której zawartości nikt nie znał.

Tak wyposażoną Pandorę zaprowadził Hermes, posłaniec bogów, na ziemię i zostawił ją przed chatą Prometeusza. Mądry tytan wyszedł przed dom przyjrzeć się pięknej nieznajomej i od razu zwiertzył jakiś podstęp. Nie przyjął jej więc, ale odprawił i innym doradzał tak samo postąpić. Lecz Prometeusz miał brata nie bardzo rozumnego, imieniem Epimeteusz, co się wykłada: 'wstecz myślący'. Ten nie tylko nie wygnał Pandory, lecz natychmiast z nią się ożenił. Pandora ciekawa była zajrzeć do owej beczki, którą bogowie dali jej we [wianie](#). Ale przyszedł Prometeusz, odwiódł brata na stronę i przestrzegał: 'Niemądry Epimeteuszu – rzekł – zrobiłeś już jedno głupstwo, żeś tę niewiastę, na zło chyba stworzoną przez bogów, przyjął do domu. Nie czynź przynajmniej drugiego głupstwa i nie otwieraj beczki ani żonie nie pozwalaj, bo tak mi się zdaje, że w niej jakieś wielkie лихо siedzi'. Epimeteusz przyrzekł, że się nad tym zastanowi. Miał zwyczaj myśleć bardzo długo i powoli, tak że zanim zdążył rozważyć słowa brata, szybko mówna Pandora nakłoniła go do otwarcia beczki. I oczywiście stało się nieszczęście. Ledwo podniesiono wieko, wyleciały na świat wszystkie smutki, troski, nędze i choroby i jak kruki obsiadły biedną ludzkość.

Prometeusz chciał teraz bogom podstępem za podstęp odpłacić. Zabił wołu i podzielił go na dwie części: osobno złożył mięso, które owinał skórą, oddzielnie zaś kości i nakrył je tłuszczem. Za czym poprosił Dzeusa: 'Którą część weźmiesz, będzie odtąd bogom poświęcona'. Dzeus wybrał tę, gdzie było więcej tłuszczu, domyślając się pod jego grubą warstwą najdelikatniejszego mięsa. Natychmiast przekonał się, że były to same kości, okryte najgorszym tłuszczem. Ale wyrok był niecofniony: te właśnie części zwierząt składano w ofierze bogom niebieskim.

Dzeus zemścił się okrutnie. Na jego rozkaz przykuto Prometeusza do skały [Kaukazu](#). Co dzień zgłodniały orzeł zlatywał, by mu wyjadać wątrobę, która wciąż odrastała. Wokoło było pusto i głucho. Skazaniec nie słyszał głosu ludzkiego ani nie ukazywała mu się twarz przyjazna. Palony gorącymi promieniami słońca, bez ruchu i spoczynku, trwał Prometeusz, niby wieczny wartownik, dla którego zawsze za późno przychodzi noc w płaszczu gwiazdzistym i za późno zorza poranku roztopia się w ciepłocie dnia. Jego próżne jęki spadały w przepaść gór jak martwe kamienie.

Prometeusz jest jedną z [najwznioślejszych](#) postaci w mitologii – bóg, który cierpiał przez miłość dla ludzi. Zanim do nich przemówił, byli jak ślepcy i brodzili w mroku, nie wiedząc ani o sobie nic, ani o świecie otaczającym, były im obce budowle kamienne, strzelające ku słońcu, nie znali sztuki [ciesielskiej](#). Nie umieli powiedzieć, kiedy następuje kres zimy lub kwietnej wiosny albo jesieni bogatej w plony. Żyli jak mrówki w ciemnych jaskiniach, aż on im pokazał, gdzie wschodzą gwiazdy i [kiedy](#) zachodzą. Dał im naukę o liczbach, [najprzedsniejszą](#) wiedzę i objawił kunszt pisma, ten skarbiec pamięci i źródło poezji. Oswoił zwierzęta, konie zaprzągnął do wozu i na słone

morze spuścił płóciennoskrzydłe statki. Dał chorym lekarstwa kojące i wynalazł zioła, które ból usuwają. W głębi ziemi wyśledził cenne metale i objawił, jak ze snu, lotu ptaków i głosów w przyrodzie odgadywać przyszłość. Prometeusz w człowieku rozbudził ducha i dał mu moc panowania nad światem.

Źródło: Jan Parandowski, *Prometeusz*, [w:] Jan Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Londyn 1992, s. 44–47.

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, jak Grecy tłumaczyli:

- powstanie człowieka,
- pojawienie się na świecie cierpień, chorób i trosk.

Ćwiczenie 6

Uporządkuj wydarzenia zgodnie z treścią mitu.

Ulepienie człowieka z gliny.

Podstęp Dzeusa – Pandora.

Trafny wybór Dzeusa.

Zemsta Dzeusa.

Otwarcie beczki pełnej smutków, trosk, nędzy i chorób.

Pierwsze zarzewie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Po stworzeniu człowieka z gliny Prometeusz patrzy, jak Atena obdarza jego stworzenie rozumem

Źródło: Christian Griepenkerl, 1877, olej na płótnie, domena publiczna.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, dlaczego właśnie Atena dała człowiekowi rozum. Zapisz odpowiedź poniżej lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Dopasuj fragmenty wypowiedzi tak, aby powstały przysłowia związane z wyrazem „rozum”.

Co głupiemu po rozumie,	budzą się potwory.
Kogo Pan Bóg chce zgubić,	oprawiony w pokorę.
Co głowa	rozum do głowy.
Pójść po	temu rozum odbiera.
Najpiękniejszym skarbem jest rozum	to rozum.
Gdy rozum śpi,	kiedy go użyć nie umie?

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 9

Zinterpretuj powiedzenie: 'Zdrowy rozsądek to rzecz, której każdy potrzebuje, mało kto posiada, a nikt nie wie, że mu brakuje'. (Benjamin Franklin)

Ćwiczenie 10

Jak zmieniło się życie człowieka po otrzymaniu darów od Prometeusza? Zaznacz kolorem żółtym fragmenty mówiące o człowieku przed otrzymaniem darów, a niebieskim fragmenty opisujące, co Prometeusz dał ludziom.

 żółty

 niebieski

Człowiek Prometeusza był słaby i nagi. Palce miał zakończone zbyt kruchymi paznokciami, by mu były obroną przed pazurami dzikich zwierząt. Jedyne jego postać, niepodobna do otaczających stworzeń, była widocznym obrazem bogów. Brakowało mu tylko ich siły. Niby mdłe zjawy senne błędzili ludzie, bezradni wobec potęg przyrody, której nie rozumieli. Wszystkie ich czyny były nieświadome i bezładne. [...]

Mądry tytan uczył ludzi umiejętnego używania ognia, sztuk i rzemiosł. [...]

Zanim do nich przemówił, byli jak ślepcy i brodzili w mroku, nie wiedząc ani o sobie nic, ani o świecie otaczającym, byli im obce budowy kamienne, strzelające ku słońcu, nie znali sztuki ciesielskiej. Nie umieli powiedzieć, kiedy następuje kres zimy lub kwietnej wiosny albo jesieni bogatej w plony. Żyli jak mrówki w ciemnych jaskiniach, aż on im pokazał, gdzie wschodzą gwiazdy i kędy zachodzą.

Dał im naukę o liczbach, najprzedniejszą wiedzę i objawił kunszt pisma, ten skarbiec pamięci i źródło poezji. Oswoił zwierzęta, konie zaprzągnął do wozu i na słone morze spuścił płóciennoskrzydłe statki. Dał chorym lekarstwa kojące i wynalazł zioła, które ból usuwają. W głębi ziemi wysłedził cenne metale i objawił, jak ze snu, lotu ptaków i głosów w przyrodzie odgadywać przyszłość. Prometeusz w człowieku rozbudził ducha i dał mu moc panowania nad światem.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Grecy wierzyli, że dusza człowieka tkwi w jego ciele w postaci małej laleczki widocznej przez źrenicę oka. Dlatego też nazwali źrenicę *kore* – dziewczynką.

Polecenie 2

Przygotuj plan wydarzeń do mitu o stworzeniu człowieka. Na jego podstawie opowiedz tę historię.

Ćwiczenie 11

W wolne miejsca wstaw podane wyrazy w odpowiedniej formie: prometeizm, prometejski, Prometeuszowy, Prometeusz.

Według mitologii greckiej człowieka stworzył . Dzięki darom ludzkość zaczęła się rozwijać. Na podstawie tego mitu powstały pojęcia: ogień czyli iskra życia, życiodajne tchnienie; czyn oznaczający bezinteresowne działanie dla dobra drugiego człowieka oraz czyli poświęcenie się dla dobra ludzkości.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 12

Wyjaśnij, dlaczego wyrazy 'prometejski' i 'Prometeuszowy' różnią się pisownią (małą i wielką literą). Ułóż dwa zdania, stosując te wyrazy zgodnie z ich znaczeniem.

Ważne!

Przymiotniki pochodzące od nazwisk i imion twórców piszemy wielką literą, gdy odpowiadają na pytanie 'czyj?' (np. poezja Miłoszowa, dramat Szekspirowski), a małą, gdy odpowiadają na pytanie 'jaki?' (np. rok mickiewiczowski, wiek balzakovski).

Ćwiczenie 13

Połącz w pary frazeologizmy z ich definicjami.

ulepiony z tej samej gliny

źródło nieszczęść i tragedii

puszka Pandory

działanie jednostki, która pragnie
dobra dla całej ludzkości

postawa prometejska

taki sam jak ktoś inny

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 14

Uzupełnij zdania podanymi poniżej przysłowiami.

1. Prometeusz włożył w tworzenie ludzi dużo czasu i energii, ponieważ .
2. Kara dla Prometeusza była wieczna, dlatego w jego przypadku nie możemy powiedzieć, że .
3. Prometeusz mógł stworzyć ludziom lepsze warunki do życia, ale .
4. O Epitemeuszu i Prometeuszu zdecydowanie nie możemy powiedzieć, że .
5. To bez znaczenia, że Prometeusz upokorzył Dzeusa – chciał pomóc ludziom, ponieważ .

cel uświęca środki

darowanemu koniowi w zęby się nie zagląda

bez pracy nie ma kołaczy

czas leczy rany

niedaleko spada jabłko od jabłoni

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 15

Podzielcie się na zespoły i wykonajcie zadania. Zaprezentujcie wyniki waszej pracy całej klasie.

Grupa 1

Zanotujcie, w jakich sytuacjach ujawniły się podane niżej cechy tytana.

Prometeusz

Źródło: Uniwersytet Wrocławski, domena publiczna.

Grupa 2

Sformułujcie zdania o Prometeuszu według wzoru:

Prometeusz był życzliwy, bo...

O mądrości Prometeusza świadczy...

Wykazał się przebiegłością, kiedy...
Niezwyczajnej odwagi wymagało...
Prometeusz był przewidujący i dlatego uniknął...
Można o nim powiedzieć, że był poważny, ponieważ...

Grupa 3

Przedstawcie w tabeli uczynki Prometeusza, oceniając je z punktu widzenia bogów i ludzi.

Uczynki Prometeusza według bogów	Uczynki Prometeusza według ludzi
kradzież ognia	dar ognia

Grupa 4

Jaką postać biblijną przypomina Prometeusz? Uzasadnijcie w co najmniej siedmiu zdaniach.

Grupa 5

Wskażcie wśród podanych słów te, które pochodzą od imienia 'Prometeusz'. Wyjaśnijcie ich znaczenie, korzystając ze słownika.

- prometejski
- ludzki
- altruizm
- prometeizm
- promień
- bunt
- prom

Ćwiczenie 16

Podpisz rzeźbę cytatem (z ostatniego akapitu mitu), wyjaśniającym, kim jest Prometeusz. Zastosuj cudzysłów.

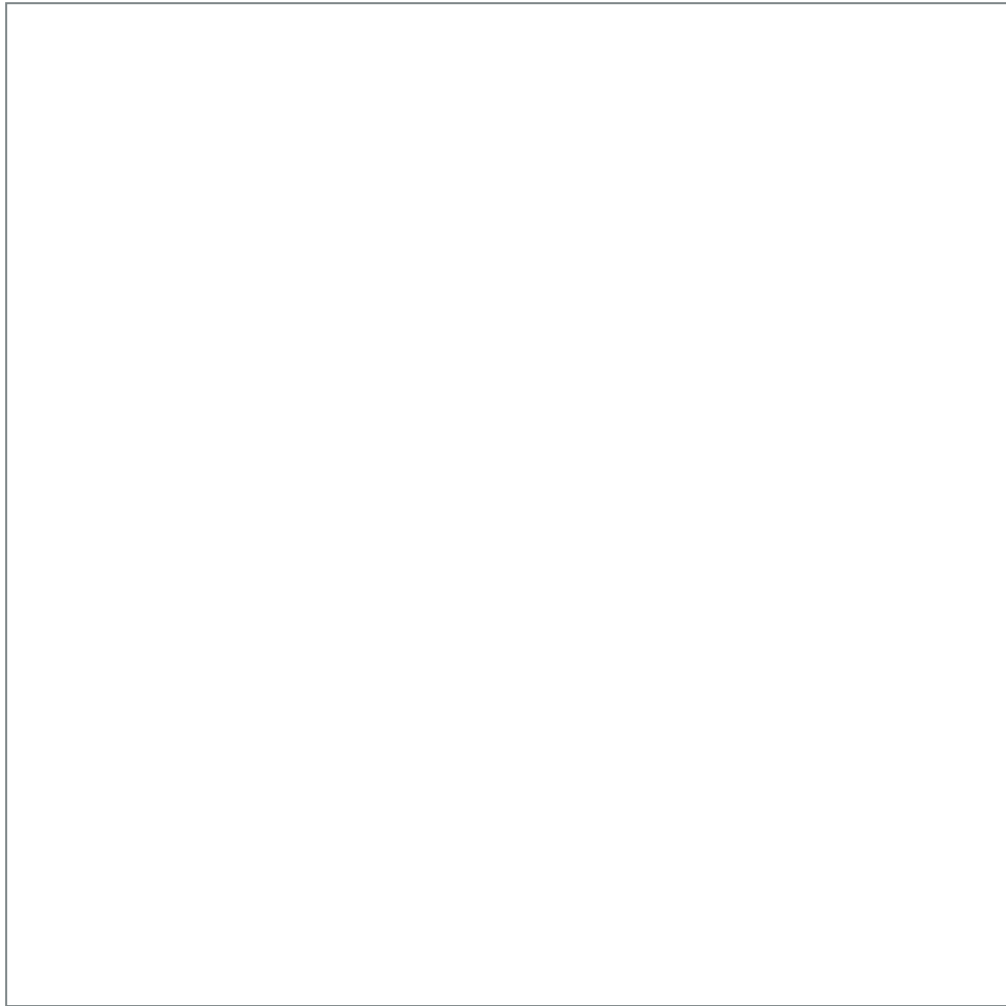

Prometeusz w okowach

Źródło: Nicolas-Sébastien Adam, 1762, Muzeum w Luwrze, domena publiczna.

Polecenie 3

Zilustruj wybrany fragment mitu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Dokończ zdanie. *Jeśli imię Epimeteusz znaczy 'wstecz myślący', to Prometeusz znaczy...*